

Skjegg-gaffelmose

Riccia ciliata

Rødlistet art

faktaark

Skjegg-gaffelmose er en thalløs levermose som vokser i grågrønne rosetter. Et karakteristisk kjennetegn er hårene i kanten av thallus. Den vokser på forstyrret mark, gjerne fuktig leirjord. Sin eneste kjente norske forekomst har den i Sør-Odal kommune, Hedmark. Arten forekommer i de fleste land i Europa, men er sjelden også i våre naboland. En potensiell trussel mot arten er gjenvoksing av habitatet og den begunstiges trolig av beite ved at habitatet holdes åpent og fører til noe forstyrrelse igjennom tråkk.

Status
Kategori kritisk truet (CR) på Norsk rødliste for arter 2010.

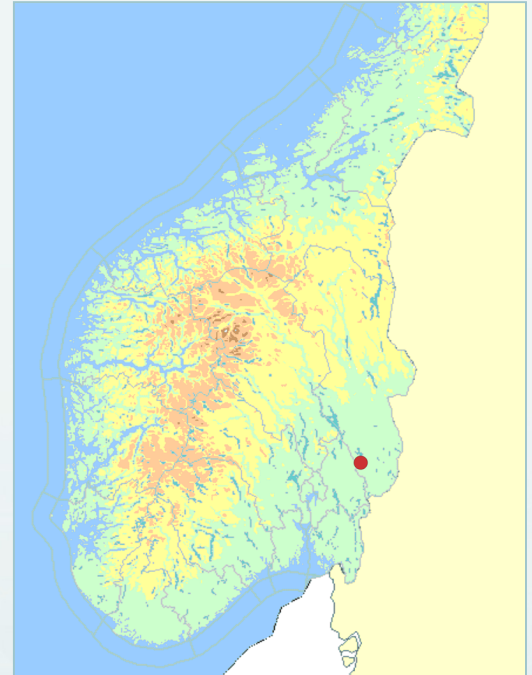
Kjennetegn

Skjegg-gaffelmose er en thalløs levermose som vokser i grågrønne rosetter, disse kan vokse enkeltvis eller flere sammen. Thallus består av gaffelgreinete lobes som er kileformet og bredest mot spissen. De er rundt 1 mm brede og 0,7-1 cm lange. Lobene har i spissen en skarp fure, men denne vidnes raskt ut. Den mest iøynefallende karakteren hos skjegg-gaffelmose er de lange fargeløse hårene i kanten av thallus og dette skiller den fra våre andre gaffelmoser. En hårløs variant eksisterer, men den er ikke kjent fra Norge.

Skjegg-gaffelmose er sambo og sporeproduksjon er vanlig. Sporofytten hos alle gaffelmoser er svært redusert og består av et rundt sporehus som ligger inne i thallus. Alle gaffelmosene er ettårige og når sporene er modne begynner selve thallus å degradere. Hos oss modnes sporene om høsten og de frigjøres ved at sporehusveggen sprekker. Sporene hos skjegg-gaffelmose er store, 70-100 µm i diameter, og svarte. De er vakkert ornamentert med et nettverk av groper og forhøyninger på overflaten, i tillegg er det et sekundært rutemønster i bunnen av gropene.

Utbredelse

Arten er sørlig og hos oss kun kjent fra Skarnes i Sør-Odal kommune, Hedmark hvor den ble samlet av B. Kaalaas i 1917. I Sverige er den kjent fra Gotland og Dalsland og den forekommer også sjelden i sørlige Finland. Den er kjent fra de fleste europeiske land, Asia, Nord-Afrika, Australia og Nord-Amerika.

Skjegg-gaffelmose ble innsamlet av B. Kaalaas i 1917 i Sør-Odal kommune i Hedmark.

Biologi

Fra Skarnes er skjegg-gaffelmose oppgitt å vokse på en fuktig leirbakke. Ellers kan den vokse på kalkrik jord over åpne berg som periodevis er fuktige. Sørøver i Europa vokser den også på kornåkrer.

Bestandsstatus

Skjegg-gaffelmose er en karakteristisk art som er lett å kjenne igjen, men habitatet er dårlig undersøkt. Likevel tyder sjeldenheten i våre naboland på at arten kan være reelt sjelden også i Norge. Mørketallene antas å være lave til middels høye. Det er ikke fremkommet ny kunnskap om arten i nyere tid.

Arten vokser på åpen, forstyrret mark og vil være utsatt for gjengroing. Det er trolig gunstig med beite som både holder habitatet åpent og fører til en viss grad av forstyrrelse igjennom tråkk. Endringer i jordbrukspraksis kan derfor påvirke mengden tilgjengelig habitat.

Referanser

Damsholt, K. 2002. Illustrated Flora of the Nordic Liverworts and Hornworts. Nord. Bryol. Soc., Lund.

Frisvoll, A. A. og Blom, H. H. 1997. Trua moser i Noreg med Svalbard. Førrelse faktaark. NTNU, Vitenskapsmuseet Bot. Notat 1997-3, 170s.

Lenker

Hallingbäck, T. 1998. Riccia ciliata – hårig rosett. <http://www.artdata.slu.se/rodlista/Faktablad/ricc-cil.PDF>